

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Жильцова Андрія Олексійовича на тему «Психологічні особливості консультативної компетентності майбутніх фахівців мультидисциплінарних реабілітаційних команд», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія

Актуальність теми дослідження. Консультативна компетентність майбутніх фахівців допомагаючих професій у контексті діяльності мультидисциплінарних реабілітаційних команд є актуальним завданням професійної підготовки. Контекст пролонгованої війни в Україні суттєво змінює систему реабілітації (Питання Організації Реабілітації У Сфері Охорони Здоров'я, 2021; Про Реабілітацію У Сфері Охорони Здоров'я, 2021), оскільки зростає частка складних поєднаних наслідків, зокрема психосоматичних, нейропсихологічних, соціальних. Так, воєнний стрес у цивільних корелює із проявами хронічної втоми та нейропсихологічними порушеннями (Matiash et al., 2024; Lunov et al., 2024), що підвищує потребу в узгодженій роботі мультидисциплінарних команд і якості консультативної взаємодії. В дослідженнях на вибірках військовослужбовців узагальнено чинники перенавантаження роботи реабілітаційних служб та наголошується на координації системної допомоги (Kokun et al., 2024; Kokun, 2023) та міжсекторальній взаємодії, які загострюються війною та впливають на ефективність системи реабілітації (Шапошникова, 2024).

У сучасних підходах до реабілітації наголошується на необхідності міжпрофесійної взаємодії, узгодженості рішень і сформованості комунікативно-консультативних умінь, що забезпечують координацію плану втручання та підтримку пацієнт-орієнтованих цілей та персоналізованих реабілітаційних програм (Кравчук, 2025; Миндзів, 2025; Beamish et al., 2023; Gibson et al., 2024; Сак, 2025; Зарічнюк & Нестерчук, 2024). Зміст компетентностей, релевантних для реабілітаційних професій, згідно з національними та міжнародними стандартами і дослідженнями, передбачає доказовість практики, професійне мислення, комунікацію та міждисциплінарну співпрацю, щов цілому розглядаються як матриця вимог до професійної підготовки фахівців, діяльність яких передбачає командні формати роботи (Белкова, 2024; Швед, 2024; Beamish et al., 2023; Wade, 2020).

Окремі емпіричні дослідження засвідчують, що залученість до мультидисциплінарних командних форматів, зокрема, участь у нарадах, міжпрофесійних консультаціях, клінічних обговореннях, висуває вимоги до поведінкових і комунікативних компетентностей, які не зводяться до суто предметних знань і умінь фахівців (Сігова, 2025; Міщук, 2025; Подаваленко, 2024). Разом із тим, в дослідженнях визначено бар'єри та фасилітатори навчання щодо міждисциплінарних взаємодій фахівців, до яких віднесено недостатність наставництва, обмеження часу, ієрархічність взаємодії, невпевненість здобувачів освіти, а

також запит на додаткові формати тренування комунікативних дій, зокрема через симуляційні системи (Walraven et al., 2022; Шмалей & Редька, 2024; Швець, Шаповал, 2024). У практико-орієнтованих дослідженнях команд з реабілітації досліджено зсув від мультипрофесійної до більш інтегрованої співпраці після міждисциплінарних навчальних інтервенцій, що супроводжувалося змінами показників міжпрофесійної ідентичності та взаємодії (Drenth et al., 2023).

Українські дослідження відображають розвиток компетентнісної проблематики у підготовці фахівців реабілітаційного та соціально-психологічного профілю, зокрема через опис компонентної структури компетентності та критеріїв її сформованості. У роботах щодо професійної підготовки майбутніх реабілітологів обґрунтовано модель, що включає мотиваційно-ціннісний, когнітивний і діяльнісно-рефлексивний компоненти, а також підкреслено роль комунікативних умінь і рефлексії у професійному становленні (Компанець, 2023). Для майбутніх соціальних працівників проаналізовано фасилітативну компетентність як складову професійної компетентності, виокремлено її компоненти й продемонстровано результати емпіричного оцінювання рівнів сформованості (Стинська, 2024). Також висвітлено підходи до формування комунікативної компетентності майбутніх психологів і соціальних працівників у зв'язку з вимогами професійної взаємодії та браком практичного досвіду під час навчання (Миколюк, 2024). У роботах, що описують інтеграцію здобувачів освіти у роботу мультидисциплінарної команди під час реабілітації, показано можливість розширення практичних умінь і командної взаємодії в умовах клінічної практики (Андрійчук, 2022).

Разом із тим наявні дослідження не забезпечують достатньої емпіричної визначеності консультативної компетентності саме як цілісної інтегративно-психологічної конструкції у підготовці різних професійних груп, що планують роботу в мультидисциплінарних реабілітаційних командах. Попри наявні дослідження загальних характеристик командної взаємодії, окремих навичок (комунікація, фасилітація), ставлення до міжпрофесійної співпраці або описі освітніх інтервенцій, бракує системного визначення та подальшого зіставлення траєкторій розвитку майбутнього фахівця зі спеціальностей реабілітаційного профілю на етапі отримання кваліфікації. Окремою проблемою є недостатня розробленість питань регуляції міжпрофесійних меж відповідальності, координації рішень і етичних аспектів взаємодії в умовах взаємодії та клінічної практики, а також відмінностей у траєкторіях професійного навчання для медичних, психологічних і соціальних спеціальностей (McHenry et al., 2021; Drenth et al., 2023; Vaalburg et al., 2025). Це зумовлює необхідність дослідження психологічних особливостей консультативної компетентності в порівняльному дизайні майбутніх лікарів фізичної та реабілітаційної медицини, фахівців з терапії та реабілітації, клінічних психологів, соціальних працівників.

Зв'язок роботи з науковою темою кафедри/факультету. Дисертацію виконано відповідно до наукової теми кафедри практичної психології

Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка «Психологічна підтримка ресурсного потенціалу особистості в мінливих умовах суспільного буття» (2021-2026 рр.) (державний реєстраційний номер 0121U112046).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та емпірично визначити психологічні особливості консультативної компетентності майбутніх фахівців для діяльності в мультидисциплінарних реабілітаційних командах, зокрема лікарів фізичної та реабілітаційної медицини, фахівців з терапії та реабілітації, клінічних психологів, соціальних працівників.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретико-методологічний аналіз консультативної компетентності, узагальнити підходи до її структури й детермінант в контексті мультидисциплінарної реабілітації та.
2. Здійснити аналіз функціонування міждисциплінарних реабілітаційних команд, узагальнивши підходи до їх формування, організації взаємодії, супервізійного забезпечення та підготовки майбутніх фахівців до командної роботи.
3. Розробити концепцію і дизайн емпіричного дослідження консультативної компетентності у здобувачів освіти – майбутніх лікарів фізичної та реабілітаційної медицини, фахівців з терапії та реабілітації, клінічних психологів, соціальних працівників.
4. На підставі емпіричного дослідження створити моделі консультативної компетентності у майбутніх лікарів ФРМ, фахівців з терапії та реабілітації, клінічних психологів і соціальних працівників.
5. Узагальнити психолого-педагогічні умови професійної підготовки майбутніх фахівців мультидисциплінарних реабілітаційних команд та сформулювати практичні рекомендації для едукативних та тренінгових програм щодо консультативної компетентності.

Об’єкт дослідження – консультативна компетентність як психологічний феномен.

Предмет дослідження – психологічні особливості консультативної компетентності майбутніх лікарів фізичної та реабілітаційної медицини, фахівців з терапії та реабілітації, психологів і соціальних працівників для діяльності в мультидисциплінарних реабілітаційних командах.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять компетентнісний підхід до професійної підготовки та уявлення про компетентність як інтегративну характеристику, що поєднує знання, уміння, мотиваційно-ціннісні орієнтації та рефлексивні компоненти (Компанець, 2023). Враховано положення міжпрофесійної освіти та співпраці, які акцентують необхідність узгодження ролей і взаємодії представників різних спеціальностей у командних моделях надання допомоги (Beamish et al., 2023; McHenry et al., 2021). Додатково враховуються підходи до опису спроможностей у реабілітації фахівців різних спеціальностей, де мультидисциплінарна командність і біопсихосоціальна орієнтація

розглядаються як релевантні вимоги до підготовки (Wade, 2020), а також концепції професійної ідентичності й рефлексивності у складних клінічних контекстах (Moll-Jongerijs et al., 2025). Щодо фахівців із соціальної роботи методологічно значущими є підходи до фасилітативної компетентності як структурного компонента професійної компетентності та система критеріїв/показників її сформованості (Stynska, 2024; Moldovanov, 2024).

Методи дослідження. Для реалізації мети та завдань застосовано комплекс **методів дослідження**: **Методи дослідження**: *теоретичні*: аналіз та синтез, систематизація поглядів та підходів до консультативної компетентності майбутніх фахівців мультидисциплінарних реабілітаційних команд; узагальнення змісту нормативно-правової бази, зокрема освітньо-професійних програм та професійних стандартів що регулюють професійну підготовку та професійну діяльність фахівців мультидисциплінарних реабілітаційних команд; *емпіричні*: опитувальник *Team Effectiveness Questionnaire* (україномовна версія І. А. Клименка) – для вимірювання інтегральної ефективності командної взаємодії як критеріального показника реалізації консультативної компетентності в мультидисциплінарній команді; *Опитувальник професійної життєстійкості* (О. Кохун) – для оцінювання ресурсу професійної стійкості й саморегуляції в умовах навчально-професійних навантажень, що пов'язаний із результативністю командної взаємодії; *Методика “Оцінка комунікативних і організаторських схильностей (КОС)”* (В. В. Синявський, Б. О. Федоришин) – для визначення комунікативно-організаторського ресурсу як проксимального механізму ініціювання, структуризації та координації взаємодії в команді; *Опитувальник “Соціо-емоційна компетентність”* (А. Шашенкова, 2023) – для вимірювання соціо-емоційних механізмів регуляції взаємодії, що забезпечують консультативну поведінку та узгодження рішень у команді; *Опитувальник світоглядної пластичності особистості* (К. М. Грузинова, 2022) – для оцінювання когнітивно-ціннісної готовності до прийняття альтернативних позицій і змін у командних рішеннях як потенційного регулятора реалізації консультативної компетентності; *California Psychological Inventory, CPI / CPI-U* (Н. Gough; укр. адаптація В. І. Барко та ін., 2022) – для діагностики диспозиційних особистісних характеристик, пов'язаних із міжпрофесійною взаємодією, самоконтролем і мотиваційною налаштованістю; *Brief COPE-26* (україномовна адаптація та онлайн-модифікація й адаптація Алексіної Н. та ін., 2024.) – для оцінювання копінг-стратегій як способів подолання стресу, що пов'язані з продуктивністю консультативної поведінки та ефективністю командної взаємодії.

Статистичний аналіз включав описову статистику, міжгрупові порівняння з корекцією множинності, кореляційний аналіз, ієрархічну множинну регресію, модераційні моделі з інтеракційними термінами та SEM/Path із оцінюванням придатності моделей і bootstrap-оцінкою непрямих ефектів; результати інтерпретувалися з урахуванням розмірів ефекту та довірчих інтервалів.

Експериментальна база дослідження. Результати дослідження впроваджено в освітню діяльність Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (довідка від 19.01.2026, №371), Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика (довідка від 24.12.2025, №245/01/25), Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (довідки від 27.04.2026, №124, від 05.05.2026, №131), Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (довідка від 19.01.2026, №371), Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка (довідка від 30.04.2026, № 1007), ПВНЗ «Інститут екології, економіки і права» (довідка від 28.04.2026, № 30), та в роботу Медичного центру «Наркологічна клініка Пальміра» (довідка від 28.04.2026).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

Уперше:

- консультативну компетентність майбутніх фахівців мультидисциплінарних реабілітаційних команд обґрунтовано як інтегративне психологічне утворення, що має спільні міжпрофесійні механізми реалізації та водночас професійно-специфічні функціональні профілі;

- здійснено нормативно-сміслову зіставлення вимог до консультативних дій у чотирьох траєкторіях професійної підготовки, що дозволило операціоналізувати консультативну компетентність не як суму комунікативних навичок, а як механізм забезпечення командних рішень, координації ролей і етичної якості взаємодії;

- розроблено концептуально-емпіричну модель дослідження консультативної компетентності, у якій критеріальний рівень представлено інтегральним показником ефективності командної взаємодії, а пояснювальний рівень структуровано за логікою дистальних ресурсів, проксимальних психологічних механізмів і когнітивно-ціннісних регуляторів реалізації компетентності в команді.

Уточнено зміст:

- проксимальних механізмів консультативної компетентності через диференціацію соціо-емоційного каналу та комунікативно-організаційного каналу, що забезпечило методологічну можливість перевірки їхнього відносного внеску в командну результативність у різних професійних групах.

- зіставлено чотири професійно-специфічні моделі консультативної компетентності на основі структурного моделювання шляхів із оцінюванням прямих, непрямих і модераційних ефектів. Установлено, що у майбутніх лікарів фізичної та реабілітаційної медицини домінує організаційно-координаційний механізм підвищення командної ефективності. Доведено збалансований внесок соціо-емоційного та організаційного механізмів у групі майбутніх фізичних терапевтів. Виявлено домінування соціо-емоційного механізму в групі майбутніх клінічних психологів із додатковим негативним контуром, пов'язаним із дезадаптивними стратегіями подолання. Уточнено специфіку моделі майбутніх соціальних працівників як поєднання соціо-емоційного та

організаційного механізмів за наявності світоглядного ресурсу, який має системоутворювальне значення для консультативної поведінки в міжсистемній координації.

Теоретичне значення. Уточнено теоретичний статус командної ефективності як критеріального індикатора консультативної компетентності, що дозволяє узгодити психологічне трактування компетентності з логікою командних процесів у реабілітації та забезпечити методологічний перехід від декларативних описів до вимірюваних моделей пояснення. Розширено пояснювальну рамку консультативної компетентності за рахунок інтеграції ресурсів стійкості, стратегій подолання та індивідуально-психологічних характеристик у єдину модель, що підвищує теоретичну цілісність аналізу професійних відмінностей у консультативній поведінці.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що на їх основі обґрунтовано та конкретизовано можливості цілеспрямованого розвитку консультативної компетентності здобувачів освіти в університетських програмах підготовки фахівців для мультидисциплінарних реабілітаційних команд. Визначено, що ефективність командної взаємодії може використовуватися як прикладний інтегральний критерій сформованості консультативної компетентності у навчально-практичних форматах, що дозволяє переходити від загальних описів комунікації до стандартизованого оцінювання результативності консультативної поведінки в команді.

Запропоновані підходи до оцінювання консультативної поведінки в команді можуть слугувати підґрунтям для розроблення стандартизованих рубрик і чек-листів спостереження в практичній підготовці, що забезпечує уніфікацію вимог, прозорість зворотного зв'язку та порівнюваність результатів між закладами освіти. У сукупності практичні результати створюють основу для підвищення ефективності університетської підготовки майбутніх фахівців мультидисциплінарної реабілітації за рахунок адресного розвитку психологічних механізмів консультативної компетентності та зниження ризиків, пов'язаних із дезадаптивними стилями подолання і недостатністю ресурсів саморегуляції.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки, окремі частини та практичні результати дисертації представлено на трьох конференціях різного рівня: V Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Медична реабілітація в Україні: сучасний стан та напрями розвитку, проблеми та перспективи» (м. Полтава, 03 жовтня 2025 р.); I Науково-практична конференція здобувачів наукового ступеня доктора філософії (PhD) «Соціономічні студії» (м. Полтава, 06 листопада 2025 р.); Науково-практична конференція присвячена 160-річчю Одеського національного університету імені І.І. Мечникова «Психологічне благополуччя та ментальне здоров'я в умовах невизначеності» (м. Одеса, 07 квітня 2025 р.)/

Основні результати дисертаційної роботи обговорено й отримано позитивну оцінку на засіданнях кафедри практичної психології, семінарах та щорічних звітних науково-практичних конференціях Київського

університету університету імені Бориса Грінченка (м. Київ, 2018-2022 рр., 2026 р.).

Публікації. Основні положення та результати дослідження висвітлено у 5 публікаціях, з яких 4 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 1 (з них у співавторстві) в науковому виданні, проіндексованому у базі даних Scopus (у співавторстві).

Наукові статті, опубліковані у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України

1. Жильцов, А. (2025). Консультативна діяльність як чинник формування компетентності майбутніх фахівців мультидисциплінарних реабілітаційних команд. *Наукові перспективи*, 10(64). [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-10\(64\)-1433-1446](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-10(64)-1433-1446)

2. Жильцов, А. (2025). Психологічне моделювання консультативної компетентності фахівців реабілітаційних команд. *Наукові перспективи*, 9(63). [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-9\(63\)-1568-1581](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-9(63)-1568-1581)

3. Жильцов, А. (2025). Консультативна компетентність як чинник формування іміджу фахівців реабілітаційної сфери. *Наукові перспективи*, 7(61). [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7\(61\)-1102-1113](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7(61)-1102-1113)

4. Zhylytsov, A. (2025). Structural-functions model of consultative competence in future specialists of multidisciplinary rehabilitation teams: a comparative empirical study. *Габітус / Habitus*, 76, 418-424. <https://habitus.od.ua/journals/2025/76-2025/73.pdf>

Наукова стаття, опублікована у періодичному науковому виданні, проіндексована у базі даних Scopus

1. Harashchenko, L. V., Palamar, S. P., Litichenko, O. D., Zhelanova, V. V., Nezhyva, L. L., Sopova, D. O., & Zhylytsov, A. O. (2025). State of readiness for health behavior in the student youth. *Wiadomosci lekarskie (Warsaw, Poland : 1960)*, 78(6), 1000–1006. <https://doi.org/10.36740/WLek/207356>

Особистий внесок здобувача. У статті у зарубіжному фаховому виданні, що індексується наукометричною базою Scopus «State of readiness for health behavior in the student youth» (у співавторстві з Harashchenko, L. V., Palamar, S. P., Litichenko, O. D., Zhelanova, V. V., Nezhyva, L. L., Sopova, D. O.) автору належить критичний аналіз остаточного рукопису та остаточний аналіз емпіричних даних дослідження.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, переліку використаних джерел, що нараховує 273 джерела (з яких 186 іноземними мовами). Загальний обсяг дисертації становить 268 сторінок, з яких 201 сторінка основного тексту. Робота містить 39 таблиць, 8 рисунків.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної літератури.

Дотримання здобувачем академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях, в яких висвітлено наукові результати дисертації. На підставі вивчення тексту дисертації і наукових публікацій, результатів автоматизованої перевірки на плагіат та їхньої експертної оцінки встановлено, що дисертація і наукові публікації виконані самостійно, не містять академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, самоплагіату.

Відповідність змісту дисертації галузі знань та спеціальності. Зміст дисертації відповідає галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія.

Рішення.

1. Дисертація Жильцова Андрія Олексійовича на тему «Психологічні особливості консультативної компетентності майбутніх фахівців мультидисциплінарних реабілітаційних команд», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія, є завершеною, самостійною роботою, що містить науково обґрунтовані результати, актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення і відповідає п. 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 р. за № 155/30023.

2. Дисертація Жильцова Андрія Олексійовича та наукові публікації, в яких висвітлено наукові результати дисертації, виконано на належному науковому рівні з дотриманням академічної доброчесності.

3. Жильцов Андрій Олексійович на високому рівні оволодів методологією наукової діяльності, набув теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Здобувач вільно володіє матеріалом.

4. Рекомендувати дисертацію Жильцова Андрія Олексійовича до публічного захисту у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження А.О. Жильцову ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія.

Головуюча –

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри практичної психології,
заступник декана з наукової роботи
та міжнародної діяльності
Факультету психології, соціальної роботи
та спеціальної освіти
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

Ірина МУЗИЧЕНКО